

barallava les dones si veyá --- escampat algun — de llenya», *L'Escanyapobres*, p. 158; «els llavis closos entre 'ls que hi estrenyia un — de romaní», *MVayreda, La Punyalada*, xiii, 207, 163]; *broitimada* mall. *Brotissada* i *brotis* maestr. *Brotet* [Costa, i Llobera, 5 *DBal.*].

Brotó [S. xv, *AlcM*; tres testimonis del xvi, *DAG.*, part en la var. dissim. *bretons*; ³ *brotos* té avui força extensió dialectal, especialment en l'acc. 'rebrot o reboll d'un arbre que havia estat tallat', p. ex. pall., ¹⁰ *Tavascan*, 1934], i el verb *brotonar* [ja en una vella cançó popular: «aquí en el Camp de Tarragona, / hi ha un arbre verd que brotona: / quan l'arbre és verd l'ombra n'és bona», *Milà, Romillo.*, 544]; avui Osona, *DAG.*; pall. («els arbres brotònen» 'broten', *Tor*, ¹⁵ 1932) [Costa i Llob., *AlcM*], formes degudes a un encreuament amb els sin. *BOTÓ*, *botonar*, les quals es troben ja també en oc. ant. (*PDPF*); *brotonada*; *brotónadissa* [*brotònica*, *brut-*, *brotònega* [1409] són alteracions del cultisme *betònica* per infl. de *brotó*). ²⁰

Esbrotonar «el cassador, despacientat, clava la mortal sageta al cor de la dayna que, joganera y descuyada, està esbrotanant el tendre fullam de la clariana del bosc», *MVayreda (Sang Nova)*, vi, i, 467).

Desbrotar, *esbrotar*; *esbrotat* adj.: «una criatura abrossada --- escampant-vos per entre l'*esbrotada* pelussera del coll l'escalfor tebíona y rosada d'un alè sense màcula», *MVayreda (Sang Nova)*, v, xi, 435). *Rebrotar* [Llull]; *rebrot* [S. xv, *AFeb*; 1575, *OPou*, veg. supra]; *rebrotada*, *rebrotament*, *rebrotó*, *rebrotim* [1575, *OPou*, supra].

¹ Les vinyes d'Engadí bíbliques: *Eng-en* --- equivalent a *d'Eng*. — ² El *REW* afirma que el cast. *brote* és manlleu del català, afirmació potser exagerada, encara que és probable que tingui part de veritat, almenys en el sentit que la influència catalana n'hagi ampliat els usos en part del territori o de la gama semàntica. No n'hi ha dades medievals (cosa no decisiva); d'una manera general l'ús en té i ha tingut sempre menys amplitud i popularitat que en català, i en el mateix sentit orienta l'absència del mot en portuguès, on només hi ha el verb *brotar* (si bé es podria admetre que a Portugal es vagi perdre per la concurrència de *rebento*); es documenta el 1490 en A. de Palència, però Nebrija (c. 1495) encara només *brotar*, com el portuguès. De tota manera *broto* s'usa fins a Astúries (*-tu Vigón*), Salamanca i el Brasil, i aqueixa variant està en ús en escriptors del Plata: «como un tallo jugoso dio brotos, ramas y luego flor», F. Silva Valdés, «La Prensa» de Bs. As., 21-iv-1940. Hi ha també un ús peculiar d'interès (i revelador de cert arrelament antic) en aragones antic: «quatro coxines de brotes de lana casi nuevos, con la broteria menuda», invent. de Saragossa de 1497 (*BRAE* II, 90); amb *broteria* ³⁵ sembla que entenien no sols un collectiu sinó també algun adorn que hi devien fer, car a això es dedicaria un *broter* com el que s'esmenta en un altre doc. saragossà, ja de 1136: «Andreas zabater de Tudela et suo gerno de Achart lo broter» (*EstEd.* ⁶⁰

MeCorAr III, 588): ¿o aquest fóra un fabricant de botes? (llavors de tota manera hi hauria contaminació d'aqueixos *brotes de lana*, qui sap si usats també en sabateria). — ³ També cast., que per influència d'aquesta forma canvià l'italianisme *brócoli* 'bròquil' en *brécoles*.

Brotar, etc., *brotó*, V. *brot* *Bròtola*, V. *mòllera* *Brotonar*, V. *brot*

BROTXA, 'pinzell gruixut', sovint alterat en *bronxa* (alguns *bronja*), del fr. dial. *brouche* 'raspall', 'pinzell' (fr. *brosse* id.), en el qual es combinaren el fr. ant. *broce* (germà del nostre *BROSSA*) amb el germanisme *broisse* 'raspall'; en cat. i cast. hi hagué, de més a més, confusió amb *brotxa*, nom d'una antiga arma manual (aquest del fr. *broche*, equivalent del nostre *BROCA*). □ 1.ª doc.: *bronja*, 1803, *Belv.*; *brotxa*, 1839, *Lab.*

«Pinsell dit així» defineix aquell; aquest dóna *brotxa* com a variant de *bronja* «pinsell gros de pèl fi» (també *bronjeta*, *bronjassa*). Sembla que el mot té algun arrelament especial en terres valencianes on llegim en la «*Terra del Gè*» de MGadea «un gran pòt de porcelana en polvos d'arròç, y la sehua *bronja*, per a empolvarlos la cara» (II, 25), però cal tenir en compte que en aquell llibre s'usa la grafia bàrbara *j* amb valor fonètic de *ç* tant com de *ç*. No és impossible que *Belv.* i sobretot *Lab.* (que era valencià del Maestrat) vagin copiar aqueixa grafia amb *j* d'algun autor valencià, potser el mateix dicc. de Carles Ros, que els havia precedit i que també fa la confusió gràfica de les dues lletres; però tampoc no és impossible que propagant-se, en el nivell popular, des de la ciutat de València i la seva famosa escola pictòrica, la forma amb *yé* fos «normalitzada» ultracorrectament en estendre's des d'allà cap al Nord i cap al Sud.

La forma ultracorrecta amb *ç* existeix realment amb caràcter rústic en algun punt: p. ex. a Benifairó de Vallidigna, on s'aplica a un floc vegetal (realment comparable a un pinzell): hi vaig sentir que la palma (¿o la palmera?) «fa margallons, dàtils i palmissos, i quan ha de traure el palmissó, ix la *bròçga* que fa la fillola» (1962). Els diccs. mallorquins *DFgr.* i *Amengual* (1844, 1858) només porten *bronxa*. Careta i Vidal (1901) condemnà l'ús de *brotxa* com a «barbrisme» (!) a substituir per *bronja*. Fabra transigí amb tots dos (*DOrt.*), i fins mirà d'aprofitar-ho (*DFa.*) per distingir entre *brotxa* 'pinzell gruixut' i *bronja* 'borla d'empolvar', distinció que no sé si s'ha fet gaire però que pot tenir èxit perquè la influència d'*esponja* presta suport a aquest (i fins és possible que vagi contribuir a la creació d'aqueixa variant). En tot cas és desentraonat que els qui podríem anomenar «castellanòfugs» ens atronin anatematitzant sovint com a castellanismes els que (una mica irònicament) descobrí el «*Diccionari de Barbrismes*».

Broche i *brouche* és la forma que encara s'usa avui en els dialectes normando-picards del francès per a «broussailles», «tonces» (*FEW* I, 572a7f. i 11f.,